

sale fecior și cu toți panii domniei mele și cu fiii domniei mele, pentru binele ce ne-a făcut în pribegia noastră și pentru bunăvoința, pe care a avut-o față de păsurile noastre din toate părțile și mai cu seamă din partea cinstiului împărat creștin¹, ca să ne așeze în dedina domniei mele, în țara Moldovei, — ca să se unească domnia mea cu toți creștinii, și milostivul Dumnezeu să împlinească toate spusurile de mai sus, pe care le-am scris domnia mea. Și domnia mea, cu toți boierii domniei mele, mari și mici, am să dau părintelui și domnului nostru, Zay Frenți, căpitan de Koșite, treizeci zloți și trei mii și zece mii zloți,² cu care l-a păgubit Despot, cînd a trecut în țara Moldovei și trei puști mari³ (pe care)⁴, de asemenea le-a luat Despot (cu el)⁵ în țara Moldovei și o sabie pe care i-a dat-o atunci lui Despot.⁶ Și iarăși am să dau domnia mea, cu toți boierii mei, mari și mici, anume părintelui și domnului nostru zece mii de zloți, pe care domnia mea i-a făgăduit milostivirii sale, cînd va da Dumnezeu să ajungem în țara Moldovei, cu ajutorul lui Dumnezeu. Și iarăși, cu mila lui Dumnezeu, dacă vom dobîndi dedina domniei mele și scaunul domniei mele, cu toți boierii domniei mele, va da domnia mea părintelui și domnului domniei mele, Zay Frenți, căpitan de Koșite, și fiilor milostivirii sale, în fiecare an, șazeci de vaci, să fie pentru cuhnia milostivirii sale și două poloboace de med și de unt de vacă. Și să fie domnia mea fiu al milostivirii sale, cît voui trăi și (acela)⁴ care este Zay Pătru⁶ să fie frate al domniei mele și toți frații milostivirii sale, de asemenea. Și domnia mea să fie fiu al lui Zay Frenți (intocmai)⁴ ca și Zay Pătru și alți fii ai milostivirii sale. Și să fie bună prietenia între noi și să nu trec peste cuvîntul părintelui și domnului domniei mele, unde va fi slujba cinstiului împărat creștin, după cum va da îndrumare domniei mele. Și după viața noastră, pe cine va alege Dumnezeu domn al țării Moldovei, iarăși să dea șazeci de vaci și 2 poloboace de med și de unt părintelui și domnului domniei mele, Zay Frenți, căpitan de Koșite; iar după viața milostivirii sale (a lui Zay Frenți),⁴ să aibă a da, în fiecare an, fiilor milostivirii sale, șazeci de vaci pentru cuhnie și două poloboace de med și de unt, ca și domnia mea. Iar cine va încerca, dintre domnii moldoveni sau dintre boieri, să calce această tocmeală, să fie blestemat și de trei ori blestemat de Dumnezeu, făcătorul cerului și-al pămîntului, și de toți sfinții, cei din veac; ci să dea și să întărească această tocmeală și pentru mai mare credință și întărire, domnia mea și cu boierii mei am pus pecetea domniei mele pe această carte, în anul 7075 (1567) luna mai 1.

Descrierea actului. Arhiva agricolă, Bratislava, Fondul Zay Nr. 4.

Nu se poate preciza dacă actul a fost scris pe hîrtie sau pergament. Peceți aplicate. Sînt vizibile patru peceti inelare. Semnătura voievodului — lipsă.

Koșite, (1569), februarie 9,

Ștefan „voievod“, zis Mizgă, scrie boierilor din suita sa, aflați și ei în pribegie, să intervină pe lângă Francisc Zay și pe lângă alți nobili unguri, ca să-l ajute a se întoarce în Moldova, spre a ocupa scaunul țării.

¹ La această dată, rege al Ungariei și împărat al imperiului romano-german era Maximilian al II-lea (1564—1576).

² În total, deci, 13.030 zloți. Se vede că diacul care a redactat actul nu cunoștea bine nici o limbă slavă, în care să fi exprimat corect acest numeral cardinal. După cîte se știe, însă, Despot, înainte de a pleca spre Moldova, împrumutase 8.000 de florini de la Ferdinand I, — bani pe care i-a primit prin intermediul lui Zay. Ocupînd scaunul Moldovei, Despot vodă a căutat să-și achite datoria, trimițînd împăratului german 11.000 de boi și 3.000 florini. Vitele au fost capturate pe drum de leși, la frontiera cu Polonia, iar banii au fost predați lui Zay de către trimisul lui Despot, Mihai Varga (Vezi mărturia acestuia, făcută mult mai tîrziu, 9 martie 1589, în urma intervenției arhiducelui Ernest, pe lângă Camera scepusiană din Cașovia, căruia îi cere informații despre cei 8.000 de florini și despre cei 4.000 de boi, — deci numărul capetelor de vite nu concordă — opriți la granița Poloniei, în Veress, *Documente*, III, p. 164, 167). La cîteva luni după moartea lui Despot, prin mai 1564, Ferdinand I se adresează Camerei ungare, cerînd lămuriri asupra celor 8.000 de florini împrumutați lui Despot (Veress, I, p. 248). În vara aceluiași an, împăratul își exprimă bănuiala că totuși Zay ar fi primit banii de la „defunctul vodă“ (*Ibidem*, p. 249—250). Problema aceasta a format obiectul corespondenței, în continuare, între Maximilian al II-lea și Camera scepusiană, fără a ne oferi date concludente în această chestiune. (*Ibidem*, I, 303; II, p. 9). În orice caz, e de presupus că Francisc Zay, tănuind achitarea unei părți, în număr, din datoria lui Despot, încerca să obțină și de la Ștefan Mizgă o sumă și mai mare.

³ E vorba de tunuri. Termenul de „pușcă“ e folosit frecvent, cu acest sens, în cronicile noastre (Vezi, I o n N e c u l e e, *Letopisețul țării Moldovei*, București, ed. II, 1959, ad. vocem).

⁴ (...) adăugiri pentru ca textul să fie cit mai inteligibil.

⁵ Despot vodă, care umbra și el pe la imperiali, în această perioadă, pornește spre Moldova cu ajutorul acestora și în lupta de la Verbia bate pe Alexandru Lăpușneanu și ocupă scaunul Moldovei, noiembrie 1561 (Grigore Ureche, *Letopisețul țării Moldovei*, Buc. 1955, ed. P. P. Panaitescu, p. 162).

⁶ Unul din cei opt copii ai lui Francisc Zay (șase băieți și două fete).